

بررسی نقش دانش و تحقیقات بومی در جلب مشارکت پایدار کشاورزان در سازمان های محلی روستایی مورد مطالعه روستای حسن آباد کوه گچ در دهستان جوادآباد در شهرستان ورامین

پیمان فلسفی، سمیه جنگ چی کاشانی، لادن بینا، محبوبه شاملوجانی بیگ

استادیار پژوهش سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، آدرس ایمیل: p.falsafi@areo.ir

دکترای مدیریت توسعه کشاورزی و پژوهشگر، آدرس ایمیل Somayeh_kashani58@yahoo.com

کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، کارشناس معاونت آب و خاک، ایمیل: ladan.bina@yahoo.com

کارشناس ارشد خاکشناسی و تسهیگر توسعه روستایی shamloo.mah@gmail.com

چکیده

امروزه بیشتر صاحب نظران توسعه روستایی معتقدند که دستیابی به توسعه ی پایدار بدون مشارکت آحاد مردم ممکن نیست و بدون تردید با مشارکت مردم دوره گذار توسعه تسهیل، تسریع و کم هزینه تر می شود. هدف این مقاله بررسی نقش دانش و تحقیقات بومی در جلب مشارکت پایدار کشاورزان در سازمان های محلی روستایی مورد مطالعه روستای حسن آباد کوه گچ در دهستان جوادآباد در شهرستان ورامین است. روش تحقیق در این مطالعه، کیفی و روش نمونه گیری از نوع گلوله برفی بوده است. همچنین به منظور تحلیل وضع موجود از ماتریس زوجی استفاده شده است. داده های کیفی شامل جملات مستقیم از مردم درباره تجربیات، دیدگاه ها، احساسات و دانش آنهاست که از طریق مصاحبه ها، یادداشت جزئیات فعالیت ها، رفتارها و اقدامات مردم، مشاهده اسناد جمع آوری گردیده است. در تحقیق حاضر به منظور افزایش قابلیت اعتماد تحقیق فونونی همچون موقعیت محقق در زمینه اجتماعی، سه وجهی سازی و بازرسی پیشگام استفاده شده است. نتایج بدست آمده از تحقیق نشان داد که در روستای حسن آباد، محرومیت، عدم دسترسی آسان به مرکز بخش، عدم فعالیت کارشناسان ترویجی و آموزشی وجود دارد. دوری مسیر یکی از دلایلی است که باعث شده تا کارشناسان ترویجی شهرستان تمایلی برای برپایی دوره های آموزشی در این روستا نداشته باشند. از این رو پیشنهاد می شود طرح ترویجی، آموزشی و تولیدی برای روستا حول محور مشکلات موجود دسته بندی و اجرا شود.

کلمات کلیدی: مشارکت پایدار، سازمان های محلی روستایی، دانش بومی

Studying the role of knowledge and local researches in attracting farmer`s sustainable participation in rural local organizations (The case of study: Hassanabad Kouh Gach village in Javadabad in Varamin County)

Peyman Falsafi

Research associate professor, Organization for Researches, Agricultural Extension and Education,
Email: p.falsafi@areo.ir

Somayeh Jangchi Kashani

Researcher and Ph.D in Agricultural Development Management ,
Email: Somayeh_kashani58@yahoo.com

Ladan Bina

Master`s degree in Agricultural Extension and Education, Email: ladan.bina@yahoo.com

Mahbobeh Shamlo Bek

Master`s degree in Pedology and Facilitator in Rural Development

Abstract

Today, most of commentators in rural development believe that the sustainable development cannot be achieved without participation of all population. Definitely, the transient period for development will be less costly and facilitated and accelerated by such participation. This paper aimed at studying the role of knowledge and local researches in attracting sustainable participation of farmers in rural local organizations. This was done in Hassanabad Kouh Gach in Javadabad District in Varamin County. The research method is qualitative and the samples have been taken through snowball method. Moreover, the paired matrix was used for analyzing the status quo. The qualitative data including direct statements said by the people on their experiences, their feelings and knowledge collected through interviews, noting the details of activities, behaviors and actions, and observing documents. In this research, in order to increase the reliability as well as the researcher`s position in the social context, we used triangulation and pioneering inspection were used. The results obtained showed that in Hassanabad Village, farmers are deprived and has no access easily to the sector center and promotion and education experts are not active in this village. The remote distance is one of the reasons that made the experts unwilling to offer educational courses in this village. Therefore, it is suggested that the promotional, educational and production plans be implemented for development of the village after classification of the existing problems.

Keywords: Sustainable, Participation, Rural local organizations, Local knowledge

مقدمه

امروزه بیشتر صاحب نظران توسعه روستایی معتقدند که دستیابی به توسعه ی پایدار بدون مشارکت آحاد مردم ممکن نیست و بدون تردید با مشارکت مردم دوره گذار توسعه تسهیل، تسریع و کم هزینه تر می شود. تجربه تاریخی کشور ما ضمن تاکید بر اعمال راهبرد بالا به پایین در توسعه، از شکست آن در فرآیند توسعه روستایی حکایت دارد، بنابراین، بر مبنای این تجربه و افزایش حوزه معرفتی و دانش علمی، لازم است که جامعه، توجه به توسعه روستایی را با محوریت مشارکت مردمی، سرلوحه برنامه ها و تدابیر خود قرار دهد. توسعه خودجوش و درونزا حکم می کند که در تمامی مراحل و در شرایط مختلف، مبنای کار بر جلب مشارکت مردم محلی در جهت بسیج منابع و نهادینه سازی مشارکت های محلی با تاکید بر توانمند سازی و ظرفیت سازی قرار گیرد. مشارکت مردم باعث میشود تا مردم با برنامه ها و عناصر جدید احساس بیگانگی نکنند و از سوی دیگر در طول طراحی و پس از آن در انجام و نگهداری طرحها سهمی باشند، طرح و محصول به دست آمده را از آن خود بدانند و در نگهداری و پویایی آن بیشترین همکاری را داشته باشند. برای مشارکت طبقه بندی های مختلفی وجود دارد. برخی از نویسندگان کمک مالی، ارائه نیروی کار و کمک فکری در برانگیختن منابع را انواع مشارکت می دانند. گروهی دیگر از محققان مانند (جوز، ۱۹۹۴) و (دیل، ۲۰۰۰) مجموعه ای از تفسیر های گسترده از مشارکت در فرآیند توسعه را بکار گرفته اند. مانند: الف) مشارکت در همکاری (پایین ترین سطح مشارکت)؛ ب) مشارکت در سازماندهی (بهره برداران ماهیت و ساختار سازمان را تعیین می کنند) ج) مشارکت به عنوان همکار (بهره برداران با یکدیگر سازمان های خود مانند تعاونی های کشاورزان، کمیته های آبیاری و غیره را تشکیل می دهند) و د) مشارکت به عنوان توانمندی سازی (فرآیند قادر ساختن بهره برداران به تصمیم گیری برای عمل به آنچه برای توسعه شان ضروری می دانند).

یانگ (۲۰۱۴) در مقاله ای تحت عنوان مشارکت روستاییان در ساخت فرهنگ جامعه روستایی بیان نموده که توسعه ساخت وساز فرهنگ جوامع روستایی بدون مشارکت روستاییان صورت نمیگیرد و از همه مهمتر، عدم وجود امکانات و مناسبت های فرهنگی مناسب، عدم دانش کافی و محدودیت توانایی روستاییان از موانع اصلی در مشارکت روستاییان برای ساخت فرهنگ جوامع روستایی است و در نهایت نتیجه این بوده که برای ترویج مشارکت در ساخت فرهنگ جامعه روستایی باید به تقویت آموزش، بالا بردن کیفیت، شدت و شور و شوق و توانایی روستاییان به مشارکت پرداخت. استنلی (۲۰۱۵) در مقاله ای تحت عنوان مشارکت در فعالیتهای اقتصادی غیرکشاورزی روستا اشاره می کند بسیاری از کشورهای در حال توسعه با افزایش ناتوانی بخش کشاورزی مواجه هستند. بنابراین برای حمایت از معیشت روستایی، مشارکت در فعالیتهای غیرکشاورزی ضروری است و تأکید میکند که هر گونه مشارکت در فعالیتهای اقتصادی با هدف بهبود معیشت روستایی را باید هدف قرارداد.

رضوانی و همکاران (۱۳۹۰) در بررسی نقش شوراهای اسلامی روستایی، در دهستان حکم آباد، شهرستان زرننده، استان مرکزی بیان نموده که رشد و توسعه ی هماهنگ و پایدار مستلزم مشارکت گستردهی مردم است و به نظر ایشان نهادینه ساختن مشارکت در این فرآیند نیازمند ایجاد نهادها و سازمان مناسب است که در این راستا دهیاری به عنوان کوچکترین نهاد و سازمان محلی میتواند راهگشا باشد. صیدایی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی در زمینه نقش مشارکتهای مردمی در توسعه روستایی و مطالعه موردی ۳۸۰ خانوار روستاهای بخش مرکزی شهرستان نورآباد ممسنی در ۳۰ روستا دریافته اند که رابطه معنادار آماری در سطح احتمال ۹۵ در صد بین مشارکت سنتی و جدید روستاییان وجود ندارد ولی این تفاوت در مصادیق مشارکت سنتی و جدید چشمگیر است. فعلی و همکاران (۱۳۹۲) در مطالعه پژوهشی که تاثیر خدمات ترویجی بر دانش استفاده از تکنولوژی های حفاظت خاک به وسیله کشاورزان در شهرستان مریوان انجام شد نیز پیشنهاد کردند از آموزش تبادلی کشاورز به کشاورز از طریق افرادی که رهبر فعالیت های مدیریت مزرعه (با تمرکز روی کشاورزان پیشرو) در روستا هستند استفاده شود تا اثرگذاری بیشتری را به همراه داشته باشد.

طالب و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله ای تحت عنوان ارزیابی نقش مشارکت مردم در طرحهای توسعه روستایی بیان نموده که برنامه ریزی مناسب و استفاده از توانایی های روستاییان میتواند بستر مناسبی را برای موفقیت طرحهای تجمیع فراهم کند و در ادامه به استفاده از

نظریه مشارکت و به کارگیری نگرشی جامع برای تبیین مشارکت مردم، توجه به راهبرد مشارکت در توسعه روستایی و نظریه های مربوط به توسعه روستایی مشارکتی تاکید میکند. نجفی (۱۳۹۴) در مقاله ای تحت عنوان بررسی و سنجش میزان مشارکت مردم و نقش آن در توسعه روستایی دهستان سلطان علی شهرستان گنبدکاووس، به این نتیجه رسیده است که بین سطح و جایگاه اقتصادی و اجتماعی مردم با میزان مشارکت آنان در راستای توسعه روستایی، در سطح بسیار بالا و قابل قبولی رابطه معناداری وجود داشته و علاوه بر آن میزان مشارکت مردم، نقش کلیدی در توسعه نواحی روستایی ایفا میکند. در این مقاله سعی شده است با بررسی نظرات کشاورزان در جامعه محلی به تحلیل مناسباتی از مسایل و مشکلات، به بررسی نقش دانش و تحقیقات بومی در جلب مشارکت پایدار کشاورزان در سازمان های محلی روستایی در روستای حسن آباد کوه گچ در دهستان جوادآباد در شهرستان ورامین پرداخته شود.

روش پژوهش

روش تحقیق در این مطالعه، کیفی و از نوع مطالعه موردی است. مطالعه موردی حاضر محدود به روستای حسن آباد کوه گچ واقع در بخش جواد آباد از توابع شهرستان ورامین است. در این مطالعه داده های کیفی شامل جملات مستقیم از مردم درباره تجربیات، دیدگاه ها، احساسات و دانش آنهاست که از طریق مصاحبه ها، یادداشت جزئیات فعالیت ها، رفتارها و اقدامات مردم، مشاهده اسناد جمع آوری گردیده است. جمع آوری داده ها همیشه شامل انتخاب نمونه ها و فنون جمع آوری داده است.

معمولا در تحقیقات کیفی از فنون گوناگونی برای جمع آوری داده استفاده می شود که با توجه به نوع تحقیق، سوالات تحقیق و مبانی نظری مربوطه انتخاب می شوند. مصاحبه های عمیق ساختاریافته، نیمه ساختاریافته و غیر ساختاریافته^(۱)، مشاهده، بررسی اسناد و تشکیل گروه های بحث مشارکتی از جمله مهمترین فنون جمع آوری داده هستند که در این تحقیق نیز از آنها استفاده شده است. علاوه بر استفاده از تکنیک های فوق برای روستای مورد مطالعه بر اساس برنامه زمانی از پیش تعیین شده جلسات بحث گروهی به صورت مشارکتی و با بهره مندی از برخی تکنیک های ارزیابی مشارکتی روستایی اجرا گردیده است. در هر جلسه بحث مشارکتی در روزهای متوالی سؤال های خاصی در ارتباط با اهداف تحقیق مطرح گردیده که روستاییان در باره آنها بحث نموده و نظرها و دیدگاه های خود را ارائه کرده اند. بدیهی است که محقق در تمامی مراحل برگزاری جلسات بحث مشارکتی به عنوان تسهیل گر ایفای نقش نموده و روستاییان به عنوان مشارکت جو در بحث ها شرکت کرده اند. کشیدن نقشه (کروکی روستا)، طراحی نمودار های ون برای ارزیابی وضعیت نهاد های مستقر در هر روستا و میزان اهمیت این نهادها از دیدگاه کشاورزان و پیدا کردن زمینه های مشارکت و موانع موجود در این زمینه مهمترین اهدافی بوده که در برگزاری جلسات بحث گروهی دنبال شده است. کلیه مباحث و مکالمه ها در این زمینه نیز توسط دوربین فیلم برداری ثبت گردیده است.

در تحقیق حاضر از روش نمونه گیری گلوله برفی استفاده شده است. در این استراتژی محقق از هر مشاهده شونده، مصاحبه شونده یا گروه مشارکت جو می خواهد که افراد مطلع و مشارکت کنندگان دیگری را معرفی نمایند. در جریان مشاهدات به عمل آمده در منطقه مورد مطالعه از افراد مطلع، اعضای شوراهای اسلامی روستایی و برخی از مدیران سازمان های محلی نام و نشانی نمونه ها، مکان ها و فعالیت های قابل مشاهده که بتوانند در راستای اهداف تحقیق، اطلاعاتی در اختیار محقق قرار دهند گرفته شده و در فرصت مقتضی و بر اساس برنامه از پیش تعیین شده به سراغ آنها رفته است. تجزیه و تحلیل داده ها نیز به صورت نقل قول توصیفی است.

اعتبار تحقیق حاضر، از طریق بکاربردن شیوه سه وجهی سازی (استفاده از محققان چندگانه، منابع چندگانه و یا روش های چندگانه)، در میان گذاشتن نتایج تفسیرها با افراد مصاحبه شده یا مشاهده شده، تعیین گردیده است (مریام، ۲۰۰۱). در تحقیق حاضر به منظور افزایش قابلیت اعتماد تحقیق فونونی همچون موقعیت محقق در زمینه اجتماعی، سه وجهی سازی و بازرسی پیشگام استفاده شده است.

(۱) Unstructured

تحلیل و استنتاج داده ها

در این روستا از گذشته های دور، کشاورزی رونق فراوانی داشته است و نظام ارباب و رعیتی حاکم بوده است. کشت محصولات خیلی متنوع بود و محصولاتی از قبیل گندم، جو، سبزیجات و صیفی جاتی از قبیل پیاز، سیب زمینی، طالبی، ذرت، بادمجان، گوجه فرنگی، انگور و هندوانه و غیره کاشته می شد. آب کشاورزی از طریق قنات تامین می گردید. در حال حاضر موتور آب، برای تامین آب مورد نیاز کشاورزی روستا بکار می رود. بعد از اصلاحات اراضی زمین به کشاورزان داده شد، ولی در آن هنگام که زمین ها یکپارچه بود، نحوه کشت و برداشت محصولات طوری بود که چندین برابر محصول داشتیم و صرفه جویی در آب و کود و سم و بذر داشتیم. ولی در حال حاضر که زمین ها تکه تکه شده و هر بار سر تقسیم و نوبت گرفتن آب بحث و جدل داریم، هم وقت زیادی از بین می رود و هم بین اهالی کدورت ایجاد می شود. در گذشته نیروهای کار روی زمین بیشتر بود ولی الان مهاجرت صورت گرفته و مردم به اندازه گذشته روی زمین کار نمی کنند. بویژه آنکه نیروی کار افغانی هم به میزان زیاد و ارزان در دسترس می باشد.

فعالیت های دولت در روستا: دولت قبل از اینکه شوراها وارد روستا شوند، بطور مستقیم از طریق سازمانها و اداره ها می آمد و کار را انجام می داد. حالا شورا باید دنبال این کارها برود. چون تعداد شوراها و روستاها زیاد است؛ رسیدگی به تقاضاهای روستاها به کندی صورت می گیرد. برای مثال با وجود آنکه حتی روستائیان برای راه اندازی مخابرات پول جمع کرده و به شورا تحویل دادند (هرخانوار ۵ الی ۳ هزار تومان پرداخت کردند) اهالی حدود ۲ میلیون تومان در ۴ سال پیش جمع کردند ولی از ۴ سال پیش تا حال نه تنها مخابرات نیامده، بلکه پول اهالی هم در شورا راکد مانده است. گرچه مخابرات هم ۳ میلیون تومان بودجه برای کابل کشی تلفن داده که ۲ میلیون تومان آن خرج شده است. ولی بعد از ۴ سال هنوز تلفن نداریم. کمیته امداد هم در روستا کار می کند، ولی جوابگوی همه متقاضیان نیست. **مشکلات روستا:** وجود افغانی ها باعث بیکاری جوانان شده است. اگر سرمایه ای وارد روستا شود و کارگاههای کوچکی راه اندازی شود، جوانان روستا نیز مشغول می شوند. در غیر این صورت، مهاجرت بی رویه در روستا موجب تخلیه کامل روستا خواهد شد. تا به حال هیچ دوره آموزشی در روستا برگزار نشده است. در حالیکه بابرگزاری دوره های آموزشی مثل زعفران کاری، پرورش قارچ و غیره زنان روستا می توانند ایجاد درآمد برای خانواده داشته باشند.

جدول شماره ۱- شناسایی حرف و مهارت های روستای حسن آباد کوه گچ (بانوان)

مهارت ها و حرف	زن	مرد	کم	زیاد	ملاحظات
سیم کشی		✓		✓	
لوله کشی		✓	✓		
جوشکاری		✓	✓		
تعمیرات کولر		✓		✓	
قالی بافی	✓		✓		
خیاطی	✓		✓		
آرایشگری	✓	✓	✓		
رانندگی		✓	✓		
کشاورزی		✓		✓	
دامداری		✓		✓	
بنایی		✓	✓		
گلدوزی	✓		✓		خیلی کم
گلسازی	✓		✓		به ندرت

ماخذ: یافته های تحقیق

بر اساس جدول شماره یک به نظر می آید که برخی از مردان روستای حسن آباد کوه گچ علاوه بر اشتغال به حرفه کشاورزی و دامداری در بعضی امور فنی مانند سیم کشی و تعمیر کولر مهارت دارند. زنان این روستا اگرچه جمعیت نسبتاً بالایی را به خود اختصاص داده اند اما تاکنون فعالیت آموزشی خاصی برای توانمند سازی آنها صورت نگرفته است. مهارت های موجود نزد زنان روستای حسن آباد کوه گچ به زعم خودشان منبع درآمد محسوب نمی شود. آنها با هدف کسب درآمد اقدام به دریافت آموزش های لازم (از خارج از روستا و یا شهر) نموده اند ولی موقعیت اقتصادی و اجتماعی روستا شرایطی برای درآمد زایی ایجاد نمی نماید. به نظر می رسد تشکلهای گروهی زنان برای فعالیت های اقتصادی و کسب تسهیلات بتواند راهکار مناسبی برای بهره برداری از مهارت های موجود نزد زنان باشد.

جدول شماره ۲- ماتریس مقایسه زوجی مشکلات روستای حسن آباد کوه گچ بانوان

مشکلات	فقدان آسفالت	فقدان شعبه نفت	فقدان خانه بهداشت	فقدان وسیله ایاب و ذهاب	دامداری های غیربومی	سگهای ولگرد	بیکاری جوانان	آلودگی محیط زیست	عدم جمع آوری زباله ها	فقدان حمام	خرابی مسجد	ضعیفی وقطعی برق
فقدان آسفالت	—											
فقدان شعبه نفت		—										
فقدان خانه بهداشت			—									
فقدان وسیله ایاب و ذهاب				—								
دامداری های غیربومی					—							
سگهای ولگرد						—						
بیکاری جوانان							—					
آلودگی محیط زیست								—				
عدم جمع آوری زباله ها									—			
فقدان حمام										—		

												فقدان پایگاه فرهنگی
												ضعیفی و قطعی برق
۱	۰	۲	۶	۸	۹	۱۱	۴	۱۰	۴	۴	۶	۱۲
۹	۱۰	۸	۶	۵	۴	۲	۷	۳	۷	۷	۶	۱

ماخذ: یافته های تحقیق

بر اساس جدول شماره ۲ صرف نظر از اهمیت راههای ارتباطی برای روستا که عامل مهمی جهت کسب اطلاعات کشاورزی و اشتغال زایی می باشد؛ بیکاری جوانان در روستا برای زنان روستا بسیار نگران کننده است. از دیدگاه آنان جوانان در اثر بیکاری به انحرافات ویران کننده ای نظیر اعتیاد سوق داده می شوند. بهرحال بانک کشاورزی به زعم زنان روستا می تواند برای جوانان وام اشتغال زایی اختصاص دهد و یا اینکه وامهای خوداشتغالی وزارت کار و امور اجتماعی برای جوانان روستایی نیز مدنظر قرارگیرد. نکته قابل توجه در این زمینه آن است که از نظر زنان روستای حسن آباد کوه گچ وجود دآمداری های غیر بومی در اطراف روستا یک عامل بازدارنده و مسئله آفرین تلقی می شود. در عین حال آلودگی محیط زیست و عدم جمع آوری زباله نیز مشکلاتی برای اهالی ایجاد کرده است که رفع آنها با فعالیت شورای اسلامی روستا امکان پذیر است.

جدول شماره ۳- ماتریس مقایسه زوجی مشکلات دآمداری روستای حسن آباد کوه گچ (مردان)

مشکلات دآمداری	گرانی علوفه	خدمات دامپزشکی	فقدان جایگاه مناسب	عدم امنیت دامها	فقدان بیمه دام	فقدان اعتبارات	فقدان آموزش	ندادن پروانه	بازاریابی	هزینه تولید	امتیاز	اولویت
گرانی علوفه	—											
خدمات دامپزشکی	—	—										
فقدان جایگاه مناسب	—	—	—									
عدم امنیت دامها	—	—	—	—								
فقدان بیمه دام	—	—	—	—	—							
فقدان اعتبارات	—	—	—	—	—	—						
فقدان آموزش	—	—	—	—	—	—	—					
ندادن پروانه	—	—	—	—	—	—	—	—				
بازاریابی	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
هزینه تولید	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
امتیاز	۱	۲	۱	۵	۶	۷	۸	۳	۵	۷		
اولویت	۶	۵	۱	۴	۳	۲	۱	۵	۴	۲		

ماخذ: یافته های تحقیق

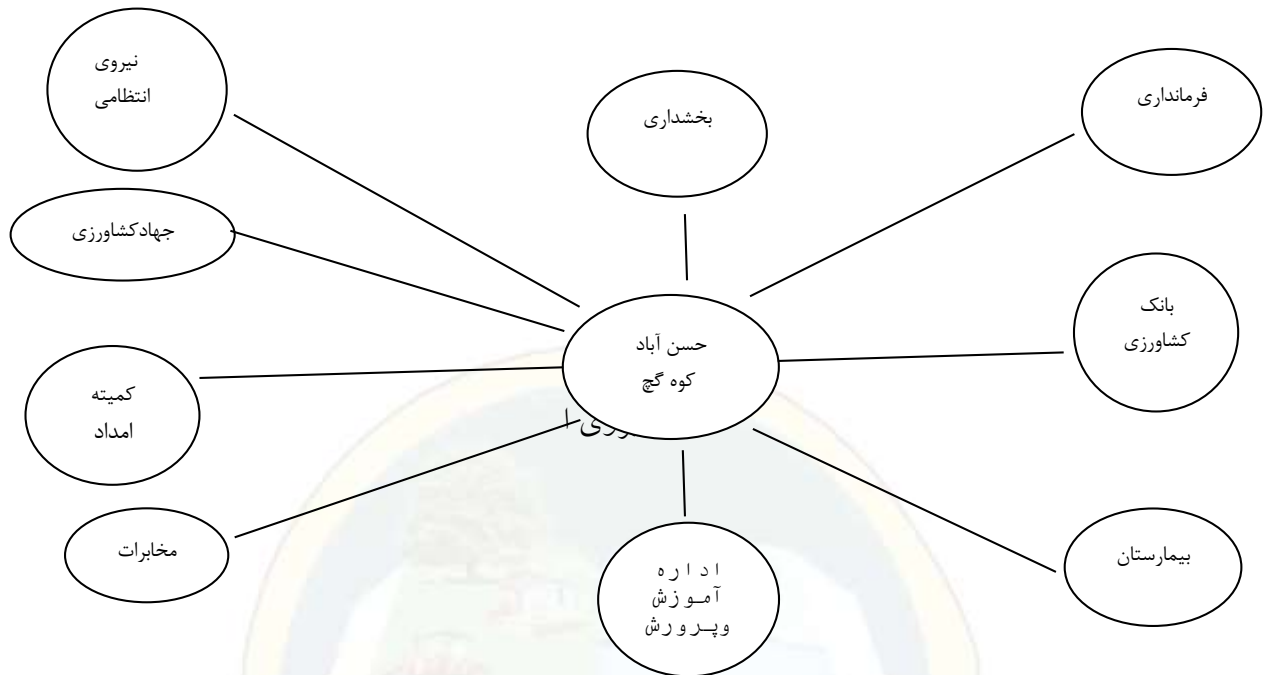
فقدان آموزش عمده ترین مشکل دامداران حسن آباد کوه گچ است. دربرخی رو ستاها اهمیت آموزش برای کشاورزان و دامداران هنوز روشن نشده است. اما دامداران حسن آباد کوه گچ می گویند از طریق آموزش بسیاری از مشکلات فوق قابل حل است. تشخیص ارزش آموزش برای رو ستائیان گام مهمی است که می تواند روند توسعه رو ستایی را تسریع نماید. امید است طرح پایلوت جوادآباد از طریق شوراهای محلی بتواند آموزش مورد نیاز رو ستائیان را بطور گسترده پیگیری نماید. فقدان اعتبارات و تسهیلات بانکی و بالا بودن هزینه های تولید نیز برای آنها مسئله آفرین شده است دامهای دامداران حسن آبادی نیز بیمه نیستند و آنها علاقه مندند که دامهایشان را بیمه کنند. عدم امنیت دامها و بازاریابی فرآورده ها و محصولات دامی در اولویت چهارم واقع شده که نشان دهنده این واقعیت است که دامداران این روستا کمتر با این مسائل مواجهند. نداشتن پروانه و ارائه خدمات دامپزشکی در اولویت پنجم قرار گرفته اند و در نهایت فقدان جایگاه مناسب و گرانی علوفه در اولویت آخر جای گرفته اند که نشان می دهد دامداران این روستا کمتر با چنین مشکلاتی مواجهند.

جدول شماره ۴-ماتریس مقایسه زوجی اولویت بندی سازمانهای درونی روستای حسن آباد کوه گچ (بانوان)

خانه بهداشت (قلعه بلند)	شعبه نفت (قلعه بلند)	تعاونی (قلعه بلند)	مدرسه ابتدایی	مغازه	نانوایی	مخابرات	شورا	بسیج	سازمانهای دورنی روستا
								—	بسیج
								—	شورا
						—	—	—	مخابرات
						—	—	—	نانوایی
				—	—	—	—	—	مغازه
			—	—	—	—	—	—	مدرسه ابتدایی
			—	—	—	—	—	—	تعاونی (قلعه بلند)
		—	—	—	—	—	—	—	شعبه نفت
۳	۴	۲	۵	۱	۷	۶	۸	۰	امتیاز
۶	۵	۷	۴	۸	۲	۳	۱	۹	اولویت

ماخذ: یافته های تحقیق

با توجه به جدول شماره ۴ از دیدگاه زنان روستای حسن آباد کوه گچ شورا مهمترین سازمان درونی در تعیین سرنوشت روستا است. اهمیتی که بانوان به نقش شورا می دهند نشانی از آغاز روند توسعه روستایی است. در واقع آنها مشکلات روستا را شناخته اند بررسی کرده اند و برای رهایی از این مشکلات معتقدند که یک گروه و تیم کاری مثل شورا که پشتوانه رای ساکنان روستا را دارد و مورد اعتماد و انتخاب همه است باید پیگیر مشکلات جاری روستا باشد. گرچه نانوایی را نمی توان جزء سازمان های محلی محسوب نمود، ولی تاثیر آن و سازمانی که اداره نانوایی ها را به لحاظ تخصیص سهمیه آرد روستا برعهده دارد؛ کمتر از دیگر سازمانها از قبیل شورا نیست. مخابرات روستا نیز بدلیل ایجاد ارتباط روستا با دیگر جوامع از نظر رو ستائیان سازمان بسیار تاثیرگذار می باشد. برخی سازمان ها نیز در دیگر روستاها مستقر می باشند ولی در عین حال به حسن آباد کوه گچ نیز خدمات ارائه می دهند.

نمودار شماره ۱- اولویت بندی میزان اهمیت و ارتباط سازمان های مرتبط با روستای حسن آباد کوه گچ (زنان)

با توجه به نمودار شماره یک از دیدگاه بانوان - حسن آباد کوه گچ ارتباط بخشداری به عنوان یک سازمان مهم و تأثیرگذار در روستا با روستای آنان بسیار مثبت است. اما نیروی انتظامی با وجود اهمیت فراوانی که دارد ارتباط چندانی با روستا ندارد. درحالیکه بدون ایجاد امنیت برای حفظ دامهای روستا، (توسط نیروی انتظامی) اشرار در منطقه قدرت پیدا می کنند.

جدول شماره ۵- ماتریس مقایسه زوجی سازمانهای مرتبط با روستای حسن آباد کوه گچ (مردان)

سازمان های مرتبط با روستا	مرکز خدمات جهادکشاورزی	تعاونی روستایی	دامپزشکی	اداره آب	اداره برق	بخشداری	بانک کشاورزی	ثبت اسناد	شرکت نفت
مرکز خدمات جهادکشاورزی	—	—	—	—	—	—	—	—	—
تعاونی روستایی	—	—	—	—	—	—	—	—	—
دامپزشکی	—	—	—	—	—	—	—	—	—
اداره آب	—	—	—	—	—	—	—	—	—
اداره برق	—	—	—	—	—	—	—	—	—
بخشداری	—	—	—	—	—	—	—	—	—
بانک کشاورزی	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ثبت اسناد	—	—	—	—	—	—	—	—	—
شرکت نفت	—	—	—	—	—	—	—	—	—
امتیاز	۴	۱	۴	۶	۷	۲	۶	۰	۶
اولویت	۳	۵	۳	۲	۱	۴	۲	۶	۲

ماخذ: یافته های تحقیق

آب و برق شاهرگ حیات روستا است. در هر حال شورای محلی روستایی ناچار است بدنبال راهکارهایی برای ایجاد ارتباط با سازمان هایی چون اداره های آب و برق منطقه باشد و نظر آنان را جهت همکاری و مشارکت با طرح پایلوت جوادآباد جلب نماید. با توجه به جدول شماره ۵ از نظر تحلیل گران روستای حسن آباد کوه گچ در بین سازمانهای بیرونی بیشترین ارتباط این روستا با اداره برق و امور آب و شرکت نفت است، چرا که چاه های کشاورزان این روستا برقی و گازوئیلی بوده و موضوع آب از جایگاهی ویژه برای تداوم حیات روستا برخوردار است. جهاد کشاورزی و شبکه دامپزشکی نیز حائز اهمیت بوده و در رده سوم از این نظر قرار گرفته اند. بخشداری از جمله نهادهایی است که با بیشتر روستاها مرتبط است، اما به دلیل فاصله نسبتا زیاد حسن آباد ارتباط کمتری با آن داراست. سازمان هایی مانند تعاونی روستایی وثبت اسناد نیز از درجه اهمیت و ارتباط کمتری با این روستا برخوردارند. ظاهرا ساکنان روستای حسن آباد کوه گچ با مشکلات فراوانی نظیر تامین آب، برق، سوخت و امنیت برای دام های خود مواجه هستند ولی این مشکلات را می توان فرستی برای این روستا بر شمرد چرا که تمامی روستائیان با این مشکلات مواجهند و رفع آن می تواند انگیزه خوبی برای جلب مشارکت آنها باشد.

جدول شماره ۶- ماتریس مقایسه زوجی اولویت بندی منابع دریافت اطلاعات روستای حسن آباد کوه گچ (مردان)

منابع دریافت اطلاعات	تجربه پدران	تجربه دیگران	کارشناس	کلاس	رادیو	تلویزیون	مطالعه
تجربه پدران	—	—	—	—	—	—	—
تجربه دیگران	—	—	—	—	—	—	—
کارشناس	—	—	—	—	—	—	—
کلاس	—	—	—	—	—	—	—
رادیو	—	—	—	—	—	—	—
تلویزیون	—	—	—	—	—	—	—
مطالعه	—	—	—	—	—	—	—
امتیاز	۶	۵	۰	۰	۰	۰	۰
اولویت	۱	۲	—	—	—	—	—

بر اساس جدول شماره ۶ گرچه تقاضای مردان روستای حسن آباد کوه گچ برای استفاده از کلاس های آموزشی غیررسمی کشاورزی و همچنین کارشناس ترویج کشاورزی مصرانه و مکرر صورت می پذیرد؛ ولی تا به حال آنان از چنین شرایطی نتوانسته اند بهره مند شوند. تبادل تجربه توسط جامعه محلی تنها منبع دریافت اطلاعات کشاورزی است. عدم حضور فعال کارشناسان ترویجی و در نتیجه عدم برپایی دوره های آموزشی و ترویجی چیزی جز این انتظار نمی رود که منبع اطلاعات کشاورزان جز تجربه پدران و هم روستائیان باشد.

جدول شماره ۷- ماتریس مقایسه زوجی منابع دریافت اطلاعات برای بانوان روستای حسن آباد کوه گچ

منابع دریافت اطلاعات	تجربه دیگران	تلویزیون	تجربه بزرگترها	روزنامه ومجله	رادیو
تجربه دیگران	—	—	—	—	—
تلویزیون	—	—	—	—	—
تجربه بزرگترها	—	—	—	—	—
روزنامه ومجله	—	—	—	—	—
رادیو	—	—	—	—	—
امتیاز	۲	۴	۳	۰	۱
اولویت	۳	۱	۲	۵	۴

زنان حسن آباد کوه گچ از آنجا که دخالت چندانی در فعالیت های دامداری و کشاورزی ندارند؛ از دوره های آموزشی و کارشناس ترویج نیز بی بهره هستند. آنها مهمترین منبع کسب اطلاعات در خصوص فعالیت های خانه داری را تلویزیون می دانند. به این ترتیب با اولین برخورد با زنان روستایی جوادآباد می توان دریافت که روستاهای نزدیک پایتخت نیز ممکن است در بحث زنان روستایی نیازمند توجه جدی و برنامه ریزی ویژه باشند.

نتیجه گیری و پیشنهادات

ورود به روستا و جلب مشارکت روستائیان با پژوهشگران به سرعت انجام شد و ساکنان روستای حسن آباد کوه گچ با علاقه مندی، پذیرای کارشناسان و تسهیلگران شدند به همین علت روستای حسن آباد کوه گچ نیاز چندانی به جلسات ابتدایی که برای جلب اعتماد و مشارکت روستائیان معمولاً انجام می شد نداشت. که این خود نقطه قوتی بود تا در صورت اجرای هر برنامه ترویجی مطمئناً حضور پررنگ و فعال روستائیان باشیم. ساکنان روستای حسن آباد کوه گچ همچنان در خانه های سنتی از جنس خشت و گل زندگی می کردند و حیاط های وسیع و دل باز داشتند اما بزرگ ترین مشکلشان معبر های خاکی بود که با پیگیری های شورای روستا نیز هنوز آسفالت نشده بود. اما نگاه مثبت مردم به نقش شورا نکته قابل تاملی است که نشان از رد پای توسعه روستایی دارد. مردم قبل از آنکه تسهیلگری را دیده باشند و قبل از اینکه تسهیلگری بخواهد تسهیلگری کند تا آنان به وضع موجود خود حساس شوند، خود مشکلات روستا را شناخته اند و بعد از بررسی به راهکارهای لازم رسیده اند. این در حالی است که منبع اطلاعات روستائیان فقط تجربه پدران و تجربه دیگران از روستاهای همجوار بوده است و هیچ یک از آنها تاکنون در محیط روستا دوره آموزشی را نگذرانده اند و حتی مردان کشاورز استفاده از رادیو و تلویزیون برایشان در اولویت نیست. در روستای حسن آباد کوه گچ، محرومیت، عدم دسترسی آسان به مرکز بخش، عدم فعالیت کارشناسان ترویجی و آموزشی دیده می شود. پاسخ های مشترک و تایید صحبت های یکدیگر از سوی جامعه محلی مبین این نکته بود که پیش از این جلسات مشترک فراوانی با هم داشته اند و در مورد مشکلات روستا ساعت ها به بحث و تبادل نظر پرداخته اند. روستایی که با توجه به وضع موجود محروم است و هیچ دوره آموزشی تاکنون نداشته است و حضور هیچ یک از کارشناسان آموزشی و ترویجی را حس نکرده است اما به راحتی در همان جلسات ابتدایی در دسته بندی و اولویت بندی مشکلات جامعه محلی موفق عمل می کنند. و این خود نشان از ارزشمندی دانش بومی که نسل در نسل به ارث کشیده اند دارد. ولی با توجه به اینکه نقش علم آموزی را مهم می دانند همچنان باتکیه بر دانسته های خود درخواست آموزش های نوین و علمی روز را نیز دارند و علاقه مندند که دوره های آموزشی در راستای مشکلات جامعه محلی ایشان در روستا برگزار شود. که البته این مهم بعد از اجرای طرح پایلوت جواد آباد محقق شد چراکه روستای حسن آباد کوه گچ بعد از برگزاری انتخابات درون روستایی موفق به انتخاب مددکار ترویجی شدند سپس با حضور این نماینده منتخب در جلسات مرکزی چندین جلسه آموزشی از جمله کاشت سبزی و صیفی برای بانوان این روستا برگزار شد و بعد از چندی یکی از بانوان به عنوان بانوی کارآفرین داوطلب اجرای طرح اشتغالزای تولید سبزی و صیفی در روستا شدند و در قطعه زمینی به متراژ دو هزار مترمربع این طرح کارآفرینی اجرا شد. اعتقاد و ایمان روستائیان به نقش شورا آن چنان را سخ است که در سال ۹۳ شاهد افتتاح پروژه عمرانی آسفالت شدن خیابان های این روستا هستیم. دوری مسیر یکی از دلایلی است که باعث شده تا کارشناسان ترویجی شهرستان تمایلی برای برپایی دوره های آموزشی در این روستا نداشته باشند که این مشکل نیز با انتخاب مددکار ترویجی و برقراری پل ارتباطی بین این روستا و جهاد کشاورزی و دیگر ارگان هایی که خدمات آموزشی، رفاهی و خدماتی ارائه می کنند رفع شد. پیشنهاد می شود هر گونه طرح ترویجی، آموزشی و تولیدی که برای این روستا در نظر است انجام شود حول محور مشکلات دسته بندی شده آنها باشد. چرا که روستائیان به خوبی توانسته اند مشکلات را بررسی و اولویت بندی کنند و دوره مشکل یابی را به خوبی خودشان با موفقیت گذرانده اند و خواهان حل و رفع آن هستند حتی راه کارهای عملیاتی نیز برای آن دارند پس بهتر است طرح هایی که قرار است اجرا شود با محوریت این مشکلات باشد تا مشارکت حداکثری از سوی روستائیان را به همراه داشته باشد. رفع مشکلات بهترین انگیزه برای آنها

است تا در اجرای طرح ها شرکت کنند. و دیگر آنکه تمامی روستائیان چه مرد و چه زن خواهان دانش روز هستند پس در قالب آموزش های عملیاتی می توان به راحتی علم و دانش بومی ارزشمند آنها را با علم روز تلفیق کرد تا شاهد تحول های بنیادی در این جامعه محلی باشیم. اجرای یک نمونه کوچک مثل طرح کاشت سبزی و صیفی، علاقه مندی آنها را به حضور در دوره آموزشی ثابت کرد.

منابع

- رضوانی، م و احمدی، ع (۱۳۹۰)، شوراها و روستائیان (مطالعه موردی دهستان حکم آباد، شهرستان زرننده، استان مرکزی)، فصلنامه پژوهشهای جغرافیای انسانی، دوره ۱، شماره ۴، صص ۳۵-۴۱
- صیدایی، س و دهقانی، آ (۱۳۹۱). نقش مشارکتهای مردمی در توسعه روستایی با تاکید بر مشارکت سستی و جدید (مطالعه موردی بخش مرکزی شهرستان نورآباد ممسنی)، فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، شماره ۳۷، صص ۱۴-۱۸.
- طالب، م و میرزایی، ح (۱۳۹۳). ارزیابی نقش مشارکت در طرحهای توسعه مناطق روستایی (بررسی موردی: طرحهای تجمیع مناطق روستایی)، فصلنامه توسعه محلی، دوره ۴، شماره ۱، صص ۱-۱۸.
- فعلی، س، عثمانپور، م و میرزایی، آ (۱۳۹۲). تاثیر خدمات ترویجی بر دانش استفاده از تکنولوژی های حفاظت خاک به وسیله کشاورزان شهرستان مریوان. مجله پژوهش های ترویج و آموزش کشاورزی، سال ششم، شماره یک، صص ۵۵-۶۱.
- نجفی، م. (۱۳۹۴). بررسی و سنجش میزان مشارکت مردم و نقش آن در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان سلطانعلی شهرستان گنبد کاووس) مجله چشم انداز جغرافیایی، مطالعات انسانی، سال ششم، شماره ۲۰، صص ۱۱۸-۱۳۷.
- Dale, R. (2000). Organizations and Development, Strategies, Structures and Processes. Sage Publications, New Delhi/Thousand Oaks/London, 28(11),164.
- Jose, P.D. (1994). Participative Management of Development Programs. Journal of Rural Development, Hyderabad, India, 59, (16),333-347.
- Merriam, S, B. (2001), Qualitative Research and Case study Applications in Education, 42(8), 89
- Stanley, k. D. (2015). Participation in Rural Non- Farm Economic Activities in Ghana, Vol. 2, No.8, p240.
- Yhang, Y. (2014). Reflection on Farmers Participation in Rural Community Cultural Construction, Vol. 7, No.9, p154.